

“Hwad en christelig soldat är, när Gud honom utrustar, styrcker och hielper”. Carl Gustaf Rehnskiöld 1700-luvun alun ihanteellisena aatelisena Jöran Nordbergin ruumissaarnassa.

Otto Vepsäläinen
Kandidaatintutkielma
Historia
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
2021

SISÄLLYS

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimusaihe, tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus	1
1.2 Tutkimuskirjallisuus	2
1.3 Metodit	3
1.4 Ruumissaarna lähdeaineistona	4
2. Taustoitus	7
2.1 Rehnskiöldin elämäkerta	7
3. ”Hyvä kristitty sotilas”	9
3.1 Hyvän sotilaan kuva	9
3.2 Raamatun Daavid ja Rehnskiöld	11
3.3 Säröt kunniasa	13
4. Päätäntö	17
Lähteet	19

1. Johdanto¹

1.1 Tutkimusaihe, tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus

Kandidaatintutkielmassani tutkin Jöran Nordbergin laatimaa Carl Gustav Rehnskiöldin painettua ruumissaarna. Kyseessä on kenttämarsalkka Rehnskiöldin hautajaisia varten laadittu ruumissaarna, joka esitettiin hänen hautajaisissaan 15. maaliskuuta 1722. ruumissaarnalla tarkoitetaan hautauksen yhteydessä kirkossa pidettyä saarnaa, johon yhdistettiin elämäkerrallinen osa, eli personalia.² Saarnan kirjoittaja Jöran Nordberg oli korkea arvoinen pappi, joka toimi muun muassa Kaarle XII:n rippi-isänä.³ Nordberg näin ollen oli varsin merkittävä henkilö ruotsalaisessa papistossa. Kandidaatintutkielmani koostuu seuraavista tutkimuskysymyksistä: Miten Rehnskiöld kuvattiin saarnassa? Millaisia piirteitä häneen liitettiin. Toisin sanoen, miksi Rehnskiöld haluttiin esittää juuri tietyllä tavalla? Millaista arvomaailmaa saarna kokonaisuudessaan edusti?

Valtaneuvoston jäsenenä Rehnskiöld oli myös huomattava henkilö sodan jälkeisellä poliittisella kentällä.⁴ Valtaneuvosto oli aatelismiehistä koostunut ryhmä, joka valtiopäivillä toimi eräänlaisena maan hallituksena. Tämän lisäksi valtaneuvosto oli valtakunnan ylin oikeusistuim.⁵ Tätä seikkaa osoittaa se, että itse kuningas osallistui hautajaisiin. Tämän lisäksi paikalla oli useita merkittäviä henkilöitä, kuten vapaaherroja, paroneja ja kreivejä. Hautajaisiin oli siis kokoontunut Ruotsin aateliston ylimmät edustajat.⁶ Näin onkin hyvin mielenkiintoista tarkastella miten suuri sotasankari Rehnskiöld kuvataan omassa ruumissaarnassaan.

Maantieteellisesti tutkimukseni kattaa Ruotsin valtakunnan vuonna 1722, jolloin saarna laadittiin. Aineistoni ja tutkimuskysymysten vuoksi en kuitenkaan ole päätenyt rajaamaan tutkimustani mihinkään tiettyyn aikaväliin. Kuitenkin tutkimusaiheeni voidaan nähdä käsittelevän yleisesti 1700-luvun alkuvuosikymmenien käsityksiä ja maailmankuvia. On myös huomioitava, että tutkimukseni rajautuu kuvaamaan myös vain tietyn sosiaalisen ryhmän

¹ Tutkimuksen otsikko tarkoittaa suomeksi, ”Mikä kristitty sotilas on, kun Jumala varustaa, vahvistaa ja auttaa häntä”, Nordberg 1723, kansilehti. Jöran Nordbergin teksti on osa yhteissidosta vuodelta 1695, eli samaan niteeseen on sidottu useampia teoksia. Viittaan kuitenkin aina ruumissaarnatekstiin Nordbergin nimellä ja saarnan julkaisuvuoden 1723 mukaan.

² Julkaisematon käsikirjoitus.

³ Von Post.

⁴ Jonasson, G.

⁵ Karonen, 2008, 375.

⁶ Nordberg, 1723, 60, Läsnäolijat on voitu päätellä saarnan kiitos-osiosta, mutta täyttä varmuutta paikallaolijoista ei ole.

ajattelua. Jöran Nordbergiä voidaan pitää paitsi yksilönä, myös oman ryhmänsä ja säätynsä edustajana, joten voimme katsoa hänen ajattelunsa edustavan myös ylemmän papiston mentaliteettia.⁷ Tätä tulkintaa tukee koko tekstin olemassaolo, sillä varhaismodernissa Ruotsissa painetut tekstit tarkastettiin ja sensuroitiin, jos nämä eivät olleet esivallan mukaisia. Näin ollen koko saarnatekstiä ei olisi julkaistu, jos se ei olisi kuvastanut papiston ja esivallan näkemyksiä.⁸ Tämän lisäksi saarnojen sisältöjä kontrolloitiin kirkkolailla, joten voimme myös tämän perusteella nähdä Nordbergin saarnatekstin edustavan yleisesti papiston maailmankuvaa.⁹ On myös huomioitava, että tutkimus on rajoittunut käsittelemään vain yhtä ruumissaarna, jota tulkitsemme tutkimuskirjallisuuden kautta. Ruumissaarnat kirjoitettiin tietylle henkilölle ja näin niissä korostuvat erilaiset elementit. Toisin sanoen Rehnskiöldin ruumissaarna tarjoaa vain yhden näkökulman sekä ruumissaarnoihin, että ajan mentaliteettiin.

1.2 Tutkimuskirjallisuus

Painettuja ruumissaarnoja on tutkittu suhteellisen kauan¹⁰ ja ne muodostavat suuren osan suurvalta ajan säilyneestä saarna materiaalista.¹¹ Suurin osa ruumissaarnoista käsittelevästä kirjallisuudesta lähestyy aineistoja teologisesta tai homiletiikkaisesta näkökulmasta. Homiletiikalla tarkoitetaan teologian haaraa, joka keskittyy tutkimaan saarna ja sen pitämistä. Ville Sarkamo on käyttänyt väitöskirjassaan ”Karoliinien soturiarvot: kunnian hallitsema maailmankuva Ruotsin valtakunnassa 1700-luvun alussa” Rehnskiöldin ruumissaarna, joten teksti ei ole jäänyt täysin huomiotta. Teoksessaan Sarkamo pyrkii selvittämään mistä 1700-luvun alun soturikunnia koostui ja miten se rakentui.

Omassa tutkimuksessani käytän hyvinkin laajasti erilaista tutkimuskirjallisuutta. Pääpaino on puhdasoppisuuden ajan saarna käsittelevässä kirjallisuudessa, jonka avulla tulkitsemme ja käsittelemme varhaismodernia saarna-aineistoa. Tätä tutkimuskirjallisuuden osa-aluetta edustavat muun muassa Olavi Rimpiläisen 1600-luvulle painottuva ”*Suomalainen hautauspuhe puhdasoppisuuden aikana*” ja Yngve Briloth’in ”*Predikans Historia*”. Rimpiläinen käsittelee kirjassaan laajasti hautauspuheita, eli hautajaisten yhteydessä pidettyjä puheita, joihin myös ruumissaarna lukeutuu. Rimpiläinen käsittelee näiden puheiden rakennetta, teemoja ja

⁷ Mentaliteetilla tarkoitan tutkimukseni yhteydessä käsityksiä, joiden avulla ihmiset jäsentävät maailmaansa.

Käsitteellä ”maailmankuva” sen sijaan tarkoitan edellä mainittujen mentaliteettien muodostumaa kokonaisuutta.

⁸ Nordisk familjebok, 1905, 1426, 1427, 1428.

⁹ Lagerstam & Parland-von Essen, 2010, 299.

¹⁰ ks. Briloth, 1945.

¹¹ Briloth, 1945, 186.

kehitystä erityisesti 1600-luvulla. Brilothin teos sen sijaan käsittelee laajemmin ja yleisemmin saarnan historiaa. Brilothin aikarajaus ulottuu aina kristinuskon alkuajoista aina 1900-luvun alkuun.

Tämän lisäksi käytän tutkimuskirjallisuutta selvittämään Rehnskiöldin taustaa ja henkilöhistoriaa. Kuolleen taustan ymmärtäminen ruumissaarnan tulkinnassa on tärkeää, jotta voimme verrata tietoja ruumissaarnan elämäkerralliseen osaan. Voimme esimerkiksi tarkastella miten ruumissaarnan kuvaus jostakin elämäntapahtumasta eroaa muiden lähteiden kuvauksista. Aikalaisten arvoista kertoo myös se, mitä tietoja ruumissaarnaan valikoitiin ja mitä jätettiin pois. Lisäksi se millä tavalla elämäntapahtumat kuvattiin kertoo kirjoittajien maailmankuvasta ja elämäntapahtumille annetuista merityksistä.

Tutkimuksessa käytän Oskar Sjöström:in *“Fraustadt 1706 : ett fält färgat rött”* ja Jan Von Konow:in *“Karolinen Rehnskiöld, fältmarskalk”*. Konowin teos on Rehnskiöldin biografia, kun taas Sjöströmin teos kuvaa yhtä Rehnskiöldin elämän merkittävää tapahtumaa, eli Fraustadin taistelua. Teoksessaan Konow käsittelee laajasti Rehnskiöldin ja hänen sukunsa vaiheita. Sjöströmin teoksen yksityiskohtaisuutta hyödynnetään erityisesti tarkastellessamme taistelun jälkeisiä teloituksia, joiden tarkastelu on keskeinen osa tutkimusta.

Lisäksi käytän osaa tutkimuskirjallisuutta 1700-luvun yleiskuvan tarkasteluun. Näiden teosten avulla saan hyvän kuvan esimerkiksi suuren Pohjan sodan tapahtumista, ja papiston yleisestä roolista suurvalta aikana. Esimerkkinä tästä toimii Petri Karosen *“Pohjoinen Suurvalta - Ruotsi ja Suomi 1521–1809”*.

1.3 Metodit

Alkuperäislähteeni luonteesta johtuen tutkimukseni on laadullista. Tutkimukseni lähestyy tutkimuskysymyksiä mentaliteettien ja maailmankuvien kautta. Toisin sanoen pyrin selvittämään, miten aikalaiset käsittivät ja jäsentivät maailmaansa. Hyvänä esimerkkinä tämäntyyppisten asioiden tutkimusmenetelmästä on Carlo Ginzburgin johtolankaparadigma, jonka tarkoituksena on tiettyjen merkkien avulla löytää lähteen taustalla vaikuttavat piilotetut merkitykset. Omassa tutkimuksessani merkin esimerkkinä voisi toimia tekstin ristiriitaisuudet. Saarnan elämäkerrallisessa osiossa esitetään asioita tavalla, joka on ristiriidassa tutkimuskirjallisuuden kanssa. Mikä voisi olla tämän ristiriidan takana ja mitä se kertoo tekstin tarkoituksesta? Tämän lisäksi merkkeinä voidaan nähdä ne adjektiivit, joilla Rehnskiöldiä kuvaillaan saarnassa, tai Raamatun vertauskuvat, jotka kytketään hänen henkilöhistoriaansa.

Tutkimukseni vaatii myös lähiluvun käyttöä, eli alkuperäislähteen lukemista useita kertoja erilaisista näkökulmista pyrkien näin jatkuvasti tarkentamaan tulkintaa. Käytännössä poimin ja litteroin ruotsikielisestä saarnatekstistä kohdat, jotka esimerkiksi käsittelevät sotilaan hyviä ominaisuuksia. Tämän jälkeen käänsin tekstin suomeksi, jonka jälkeen aloin etsiä siitä tarkempia merkkejä. Esimerkiksi jos kyseessä oli elämäntapahtumaa, niin siirryin vertamaan saarnatekstin kuvausta tutkimuskirjallisuuden mahdolliseen kuvaukseen. Jos havaitsin vertailussa eroja tai suoria ristiriitaisuuksia, niin aloin pohtia näiden erojen syitä. Tämän myötä sain selville miten saarnatekstissä tietyt elämäntapahtumat haluttiin esittää. Tämän lisäksi pyrin saavuttamaan hyvän käsityksen aihetta käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta, jotta tutkimuksen tulkinta olisi mahdollisimman tarkka.¹²

1.4 Ruumissaarna lähdeaineistona

Hautauksen yhteydessä pidetyillä muistopuheilla on pitkät perinteet kristillisessä maailmassa. Tapa periytyy antiikista ja varhainen esimerkki tästä on Eusebios Kesarealiasen puhe Konstantinus suurelle. Ensimmäiset viitteet ruumissaarnoista Ruotsissa ovat puolestaan 1500-luvulta.¹³ Lähdeaineistona painettu ruumissaarna vaatii joitakin erityishuomioita. Vaikuttamisen kannalta merkittävä tekijä oli se, että Rehnskiöldin ruumissaarna oli painettu, eli se oli tarkoitettu yleiseen jakoon. Tämä on yksi syy minkä vuoksi ruumissaarna on tutkimisen arvoinen, sillä se on tarkoitettu ihmisten luettavaksi, eikä vain hautajaisissa esitetyksi puheeksi.

Saarnojen rakenne vaihtelee ajoittain hyvinkin paljon, mutta voimme silti huomata piirteitä, jotka esiintyvät niissä kaikissa. Ruumissaarnat koostuvat pääosin saarnatekstiä edeltävästä johdannosta, saarnatekstistä, tekstin jälkeisestä johdannosta, varsinaisesta saarnaosuudesta, sovellutus osuudesta ja elämäkerrallisesta osuudesta. Nämä eri osat, niiden pituus, otsikointi ja järjestys saattoivat vaihdella hyvinkin paljon. Ruumissaarnan tarkoituksena oli auttaa seurakuntalaisia käsittelemään kuolemaa ja opettaa heitä kohtaamaan se kristillisten hyveiden mukaisesti. Yleisestikin ruumissaarnojen tuli toimia opettavaisina teksteinä.¹⁴ Tämä on nähtävissä esimerkiksi niissä aiheissa, joita ruumissaarnoissa käsiteltiin. Näitä ovat muun muassa kristityn vaellus, Elämän murheellisuus ja säädystä pysymisen tärkeys.¹⁵

¹² Eilola, 2003, 26.

¹³ Rimpiläinen, 1973, 14, 19.

¹⁴ Stenberg, 1998, 51.

¹⁵ Rimpiläinen, 1973, 110, 105, 117.

Varhaismodernin saarnatekstin tavoitteena oli opettaa ja kasvattaa ihmisistä hyviä kristittyjä.¹⁶ Tämä koski myös Rehnskiöldin hautajaisissa vierailleita aatelisia, sillä myös heidän oli papiston näkökulmasta pakollista osallistua muun muassa jumalanpalvelukseen muiden seurakuntalaisten kanssa.¹⁷

Saarnatekstiä edeltävä johdanto kuvaa vainajaa, surua ja johdattaa kuulijat varsinaisen saarnatekstin käsittelyyn. Saarnatekstiä edeltänyttä johdantoa seurasi saarnatekstin lukeminen, jota taas seurasi tekstin jälkeinen johdanto, jossa käsitellään Raamatun lausetta. Tämän jälkeen varsinainen saarnaosuus selittää jotakin tiettyä Raamatun kohtaa. Tämän jälkeen saarna yleensä siirtyy sovellutus osioon, jossa käsitelty Raamatun kohta sovelletaan käytännölliseen elämään. Jos esimerkiksi saarna osuudessa käsiteltiin vanhurskautta, niin sovellutus osuudessa kerrottiin siitä, kuinka vainaja omassa elämässään toteutti vanhurskauden hyvettä. Lopuksi saarnassa käsitellään vainajan elämän keskeiset tapahtumat elämäkerrallisessa ”personalia” osassa.¹⁸

On tärkeää huomioida, että ruumissaarna ei ole luotettava kuvaus historiallisista tapahtumista tai vainajasta. Tämä johtuu siitä, että saarnoissa ei ollut hyväksyttävää esittää vainajaa negatiivisessa valossa, vaan yrittää esittää tämän elämä ja teot kristillisen ihanteen mukaisina. Liiallista ylistämistä pyrittiin toki myös kontrolloimaan, esimerkiksi vuoden 1686 kirkkolaissa.¹⁹ Tämän lisäksi on muistettava, että painettu saarnateksti ei täysin kuvaakaan alkuperäistä esitettyä saarnaa, sillä painettua tekstiä editoitiin jonkin verran. Tähän tarjosi mahdollisuuden muun muassa se, että esitetyn saarnan ja tekstin painamisen välillä saattoi kulua jopa vuosia.²⁰ Esimerkiksi Rehnskiöldin ruumissaarna julkaistiin vuosi tämän hautajaisten jälkeen.²¹

Vaikka muistopuheen pitäminen olikin osa pappien velvollisuuksia, niin painettujen ruumissaarnojen kirjoittaminen ei ollut ainoastaan hyväntekeväisyyttä, vaan saarnaava pappi sai usein hyvinkin tuntevan korvauksen, eli toisin sanoen hautausmaksun. Rehnskiöldin ruumissaarnan kustansi hänen vaimonsa kreivitär Elisabeth Funck, ja vaikka tarkka summa ei ole tiedossa, niin oletettavasti Nordberg sai leskeltä suurehkon rahallisen korvauksen työstään.²² Tämä luonnollisesti vaikeuttaa neutraalin kuvauksen antamista ja tulee ottaa huomioon ruumissaarnoja tutkittaessa.

¹⁶ Tammela, 2021

¹⁷ Lagerstam & Parland-von Essen, 2010, 298. Vaikka papiston viralliset privilegit oikeuttivat vaatimaan aatelistoa kirkonpenkille, niin sen toimeenpano oli vaihtelevaa.

¹⁸ Rimpiläinen, 1973, 57, 58, 60, 61, 65.

¹⁹ Kurvinen, 1940, 47.

²⁰ Sternberg, 1998, 38.

²¹ Nordberg, 1723.

²² Sternberg, 1998, 42, 43.

Rahallisen hyödyn lisäksi painettu saarnateksti nostatti kirjoittajan arvovaltaa ja merkittävyyttä kirjoittajana, sillä ruumissaarnat olivat suosittu kirjallisuuden tyyppi. Ihmiset saattoivat kerätä saarnoja ja lukea niitä ilman, että lainkaan tunsivat kuolleita henkilöitä.²³ Tämä seikka nostattaa ruumissaarnojen merkittävyyttä vaikuttavana tekstityyppinä. Aikalaiset lukivat niitä ja näin ollen on oletettavaa, että niiden sanoma vaikutti heihin. Tämän vuoksi on merkittävää tutkia sitä, mitä saarnaajat halusivat sanoa teksteissään.

Saarnan tutkimuksen kannalta on tärkeää huomioida Rehnskiöldin ja Nordbergin välinen suhde, sillä on hyvin oletettavaa että he tunsivat toisensa henkilökohtaisesti. Nordberg toimi suuren Pohjan sodan ajan Kaarle XII:n henkivartiokaartin pappina ja näin kulki monta vuotta saman armeijan mukana, kuten Rehnskiöld. Molemmat jäivät sotavangeiksi Pultavan taistelun jälkeen ja viettivät monta vuotta vankeudessa yhdessä Moskovassa. Näin ollen voimme olettaa, että Nordberg tunsi Rehnskiöldin ja pystyi samaistumaan sodan rasiin ja vankeuden kärsimykseen. On myös perusteltua pohtia, millä muilla tavoilla heidän mahdollinen suhteensa vaikuttaa saarnaan? Ehkä Nordbergin tuntemus Rehnskiöldistä pääasiassa sotilaallisessa kontekstissa saa aikaan sen, että ruumissaarnassa korostetaan Rehnskiöldin soturiutta.²⁴

²³ Sternberg, 1998, 41.

²⁴ Tutkimuksessani käytän sekä termejä ”sotilas”, että ”soturi”. Nämä kaksi käsitettä viittaavat tämän tutkimuksen puitteissa samaan asiaan.

2. Taustoitus

2.1 Rehnskiöldin elämänkaari

Carl Gustaf Rehnskiöld syntyi ruotsalaisessa Pommerissa 6.7.1651. Tuolloin Ruotsi oli vielä Eurooppalaisessa mittakaavassa voimakas ja sotaisa suurvalta. 30-vuotisen sodan aikana suorittamien palveluksiensa ansiosta Rehnskiöldin isä nostatti itsensä ruotsalaisen aatelin joukkoon vuonna 1640.²⁵ Tämän voidaan nähdä olevan kytköksissä 30-vuotisen sodan jälkeiseen rauhankriisiin, eli rauhan tulon aiheuttamiin ongelmiin. Sodan päätyttyä oli pakko palkita kruunun uskollisia palvelijoita, joka johti aatelointien määrän suuren kasvuun.²⁶

Näin myös Rehnskiöldistä itsestään tuli aatelinen, varhaismodernin sääty-yhteiskunnan huippua ja hän päätyikin yliopisto-opintojensa jälkeen aateliselle sopivalle sotilauralle. Nuori Rehnskiöld kunnostautui ansiokkaasti Skoonen sodassa 1676-1679 ja saavutti Kaarle XI:n suosion. Tämä läheisyys kuninkaan kanssa todennäköisesti auttoi uralla Rehnskiöldiä, mikä lopulta päätyi myös Kaarle XII:n lähipiiriin ja oli tämän läheisimpiä sotilaallisia neuvonantajia.²⁷

Nuoren Kaarlen nousu kuninkaaksi laukaisi Ruotsin suurvalta asemalle kohtalokkaan tapahtumaketjun. Puola, Tanska ja Venäjä, joiden kustannuksella Ruotsi oli laajentanut alueitaan 1600-luvun aikana, liittoutuivat keskenään tarkoituksenaan vallata takaisin menetettyjä alueitaan. Sodan julistuspäätökseen vaikutti myös Kaarlen nuori ikä, jonka vuoksi häntä pidettiin harmittomana. Jälkimaailmalle tunnettu suuri Pohjan sota käynnistyi helmikuussa 1700, kun puolalaiset joukot hyökkäsivät Liivinmaalle.²⁸

Sodan aikana Rehnskiöld saavutti suurta mainetta kuninkaansa rinnalla. Merkittävien näistä saavutuksista oli Fraustadin taistelun voitto, jonka jälkeen armeijaa komentanut Rehnskiöld ylennettiin kenttämarsalkaksi ja hän sai kreivin arvonimen. Kuitenkin jo muutaman vuoden päästä Rehnskiöldin johtama armeija hävisi ratkaisevan taistelun Pultavassa 1709 ja hän jäi sotavangiksi, kuten suurin osa muustakin armeijasta. Rehnskiöldin viettäessä sotavankeutta Moskovassa hän ylläpiti sotavankeja tukevaa hallinnointikonttoria.²⁹ Vasta 1718

²⁵ Konow, 2001, 15.

²⁶ Karonen, 2008, 200, 201.

²⁷ Jonasson, G.

²⁸ Karonen, 2008, 308, 309.

²⁹ Konow, 2001, 136. Hallintokonttori oli ruotsalaisten upseerien perustama ja hoitama virasto, joka pyrki hoitamaan venäjällä olevien ruotsalaisten sotavankien asioita. Virasto sai rahallista tukea Ruotista, mutta kärsi jatkuvista rahavaikeuksista.

hän pääsi palaamaan sotavankien vaihdon ansiosta Ruotsiin ja ehti tavata Kaarlen ennen tämän väkivaltaista kuolemaa Norjan sotaretkellä. Vielä kerran Rehnskiöld päätyi armeijan komentoon hänen puolustaessa Skoonea Tanskalaisten hyökkäykseltä 1719. Viimeiset vuotensa hän vietti valtioneuvoston vanhimpana jäsenenä, kunnes lopulta kuoli tulehtuneen sotavamman seurauksena vuonna 1722.³⁰ Sotavamman ja Rehnskiöldin sotilaallisuuden ymmärtämiseksi on huomioitava, että suuren Pohjan sodan aikaiset upseerit eivät johtaneet joukkoja kilometrien päässä taisteluista. Upseerit johtivat joukkojaan aivan taistelun tiimellyksessä ja he kärsivät sodan aikana raskaita tappiota.³¹ Kaikin puolin voimme pitää Rehnskiöldin kuolinkontekstia merkittävänä hetkenä varhaismodernin Ruotsin historiassa. Vain vuotta ennen Rehnskiöldin kuolemaa solmittiin Uudenkaupungin rauha, jonka seurauksena Ruotsi kärsi mittavista aluemenetyksistä. Myös valtion hallinto muuttui itsevaltiuden vaihtuessa säätyvallan aikaan. Tarkastellessamme Rehnskiöldin kuolinsaarnaa, on meidän pidettävä mielessä edellä mainittu konteksti, jotta voimme saada mahdollisimman tarkkan kuvan tuon tekstin olemuksesta.

³⁰ Jonasson, G.

³¹ Sarkamo, 2011, 46.

3. Hyvä kristitty sotilas

3.1 Hyvän soturin miekka ei kastu vereen turhaan

Ruumissaarnan yhtenä kantavana teemana toimivat sotilaallisuus ja soturius. Näitä tekijöitä korostetaan saarnan kaikissa osioissa. Kuka ja minkälainen ihminen on hyvä soturi? Millainen hän ei ole? Tällaisiin kysymyksiin Nordberg pyrkii vastaamaan läpi tekstin.

Saarnan johdanto ottaa jo kantaa tähän seikkaan. Se käsittelee 1. kuninkaiden kirjassa esiintynyttä tarinaa, jossa Syyrian kuningas Benhadad liittoutuu 32. muun kuninkaan kanssa ja hyökkää Israelin kimppuun.³² On mahdollista, että tämä aihe valittiin tarkoituksella, sillä se rinnastuu melko hyvin juuri päättyneeseen sotaan, jossa liittoutuneet kuninkaat hyökkäsivät yhdessä Ruotsia vastaan. Viittauksen voidaan siis nähdä kohdistuvan muun muassa Venäjän tsaari Pietariin ja Puolan kuningas August II, jotka yhdessä liittoutuivat suureen Pohjan sodan aikana Ruotsia vastaan.

Sen lisäksi että johdannossa ylistetään Rehnskiöldin saavuttamia voittoja, mainitaan siinä myös muita tämän ansiota. Nordbergin mukaan hänen ”miekkansa ei koskaan turhaan kastunut verestä”³³, eikä hän myöskään ”koskaan menestyksessään asettanut hintaa kilvelleen ja panssarilleen”³⁴. Näillä sanoilla Nordberg näyttää viittaavan vainajan ja myös yleisesti sotilaan ylevään luonteeseen. Hän ei ollut verenhimoinen tappaja, vaan ainoastaan hyvästä syystä taisteli vihollista vastaan. Hinnan asettaminen kilvelle voidaan tulkita viittauksena siihen, kuinka Rehnskiöld pysyi uskollisena eikä värväytynyt venäläiseen armeijaan, kuten jotkut vangiksi jääneet ruotsalaiset upseerit tekivät.³⁵

Kokonaisuudessaan johdanto esittelee saarnassa myöhemmin käsiteltävää näkemystä siitä, kuinka täysin Jumalan tahdon vallassa ihmisen kohtalo on.³⁶ Tätä teemaa kuvastavat muun muassa johdannossa esiintyvät raamatun viitteet Jer.18:6³⁷ ja psal. 135:6³⁸. Tämä sama ajatus toimii tekstin punaisena lankana ja se on nähtävissä kaikissa saarnan osissa: ainoastaan näkökulma vaihtuu ajoittain. Varsinaisessa saarna osuudessa teemasta keskustellaan Daavidin

³² Biblia, 1703, 1. kun 20.

³³ ”hwilkas swärd aldrig kommit fäfangt igen ifrån de slagnas blod”, Nordberg, 1723, 7.

³⁴ ”han aldrig i medgången satte egen pris på sin sköld och harnesk”, Nordberg, 1723, 7.

³⁵ Nordberg, 1723, 7.

³⁶ Nordberg, 1723, 5.

³⁷ Raamattu.fi, Jer.18:6, ”Enkö minä, Herra, voi tehdä sinulle, Israelin kansa, samalla tavalla kuin tämä saventalaja savelleen? Katso, niin kuin savi on valajan kädessä, niin sinä, Israelin kansa, olet minun kädessäni.”.

³⁸ Raamattu.fi, psal.135:6, ”Kaiken, mitä Herra tahtoo, hän tekee, sekä taivaassa että maassa, merissä ja kaikissa syvyyksissä”

ja Raamatun näkökulmasta, kun taas sovellutus osuudessa kuvataan miten Rehnskiöld itse omassa elämässään luotti täysin Jumalaan.

KUVA 1 C.G Rehnskiöld Kuvalähde: Nordberg 1723

Ruumissaarnan teemaa kuvastaa myös sen sisältämä kuva Rehnskiöldistä. Kuva esittää kenttämarsalkkaa uransa huipulla. Rehnskiöld seisoo sonnustautuneena haarniskaansa ja miekkaansa, samalla pitäen kiinni marsalkan sauvastaan. Häntä ympäröivät myös muut sotilaalliset symbolit, kuten tykki ja liput. Kaikki nämä esineet ovat merkittäviä sotilaallisia symboleja. Erityisen merkittävänä soturin symbolina toimi hänen miekkansa ja se olikin mukana useissa soturin rituaaleissa, sillä esimerkiksi häpeällisesti käyttäytyneen upseerin tuli anella armoa miekka kädessään. Upseerit hyökkäsivät vihollista vastaan “miekka kädessä”. Lippu oli äärimmäisen tärkeä soturijoukkoa symboloiva esine. Lipun kaappaaminen oli taistelussa suuri kunnia ja menettäminen valtava häpeä. Lippujen alla vannottiin vala ja antauduttiin. Näin ollen kuvassa näkyvät liput luultavasti symboloivat Rehnskiöldin urallaan saavuttamia voittoja.³⁹ Mielenkiintoista kuvassa on se, että siinä ei esiinny lainkaan aatelisen siviilielämän elementtejä, vaan kuva on täysin sotilaan roolia edustava. Kuvasta välittyy vahvasti käsitys siitä, että Rehnskiöld oli ennen kaikkea sotilas.

³⁹ Sarkamo, 2011,70, 71.

Ruumissaarnan kantavana teemana voidaan nähdä Rehnskiöldin sotilaallisuus mutta on tärkeää huomioida, että ei ole kysymys ainoastaan soturiudesta vaan myös säädystä. Vaikka se ei enää Rehnskiöldin aikaan ollut edellytys aateluudelle, niin on muistettava, että sotilaallisuus oli kiinteä ja keskeinen osa aatelisuuden käsitettä. Niinpä sotilasurasta muodostui Ruotsin suurvallan aikana houkutteleva uravaihtoehto nuorille aatelismiehille.⁴⁰ Näin ollen Rehnskiöldin soturiuden voidaan nähdä olevan yhtä tämän aatelisuuden kanssa.

Saarnan tausta-ajatuksena oli näin ollen esittää kuva ihanteellisesta aatelisesta. Hän oli korkeakoulutettu mies, jota hänen opettajansa ylistivät.⁴¹ Kuten muiden aatelismiesten, niin myös hänen tuli osata muun muassa latinaa, ranskaa, saksaa, italiaa, englantia ja espanjaa. Hän oli rohkea ja miehuullinen soturi, jonka uskollisuus kuninkaalle oli ehdoton. Nordberg pyrki näin käyttämään valtaansa kirjoittajan osoittamalla korkea arvoiselle seurakunnalleen, millainen hyvä aatelissäädyn edustaja on. Hän oli suurvalta-ajan ihanteiden mukainen aatelinen, jonka sielu ja ruumis olivat täydellisessä tasapainossa.⁴² Tätä tulkintaa aatelismiehestä tukee se, että saarna on alun perin laadittu hyvin korkea-arvoisia aatelisiä varten, sillä kuten aiemmin on mainittu Rehnskiöldin hautajaisiin osallistui useita erittäin merkittäviä aatelisiä ja mahdollisesti itse kuningas.

Tämä on myös yhteydessä ruumissaarnan opetukselliseen tarkoitukseen, sillä tekstin tarkoitus on osoittaa, miten vainaja on osoittanut jotakin kristillistä hyvettä. Rehnskiöldin tapauksessa kyse on hänen kyvystään antaa kohtalonsa täysin Herran käsiin.⁴³ Tämän kyvyn korostaminen voidaan nähdä myös ilmentymänä papiston keskeisestä roolista esivallan propagandistina ja osaltaan sääty järjestystä valvovana hengellisenä esivaltana.⁴⁴ Tässä tilanteessa huomio vaikuttaisi keskittyvän erityisesti aatelistoon, sillä kuten aiemmin mainittu, saarna oli alun perin tarkoitettu hautajaisten aateliselle yleisölle.

3.2 Raamatun Daavid ja Rehnskiöld

Ruumissaarnan varsinainen saarna osuus keskittyy käsittelemään pientä pätkää psalmista 18. Painetussa tekstissä psalmi on merkitty lyhyellä viitteellä. Raamatun mukaan kuningas Daavid esittää psalmin pelastauduttuaan kaikkien vihollistensa käsistä. Jakeet kuuluvat seuraavasti:

33. Gudh omgiordar migh medh kraft; och

⁴⁰ Sarkamo, 2011, 103.

⁴¹ Nordberg, 1723, 44.

⁴² Lagerstam & Parland-von Essen, 2010, 195 199.

⁴³ Nordberg, 1723, 34.

⁴⁴ Karonen, 2008, 169.

giör mina wägar vthan wanck.

*34. Han giör mina fötter lika som hiortars ;
och sätter migh på mina högder.*

*35. Han lærer mina hand strida; och min arm
spänna kopparbogan.*

*36. Och tu gifwer migh tins salighets sköld; och
tin högra hand stärke migh: och när tu förne-
drar migh/ giör tu migh storan.⁴⁵*

*33 Jumala vyöttää minut voimalla,
hän osoittaa minulle oikean tien.*

*34 Hän tekee jalkani nopeiksi kuin kauriin jalat
ja ohjaa kulkuni kukkuloille.*

*35 Hän opettaa käteni taistelemaan,
käsivarteni jännittämään sotajousta.*

*36 Herra, sinä asetut kilveksi eteeni,
sinun oikea kätesi tukee minua,
sinun apusi tekee minut vahvaksi.⁴⁶*

On tärkeää myös huomioida Daavidin merkitys saarnassa. Rehnskiöld rinnastetaan tähän vanhan testamentin kuninkaaseen, ja Nordberg osoittaa kuinka Rehnskiöld toiminnallaan noudattaa Davidin esimerkkiä ja ohjeita. Daavidin ja Rehnskiöldin yhteys voidaan havaita myös psalmin sanoissa., sillä Daavidin tavoin, myös Rehnskiöld oli päässyt lopulta vihollistensa käsistä turvaan.

Nordbergin mukaan Rehnskiöld on oppinut Daavidilta, että todellinen “sotilaan sydän” tulee Jumalalta.⁴⁷ “Sotilaan sydämellä” Nordberg tarkoittaa kaikkia niitä hyviä sotilaan ominaisuuksia mistä hän puhuu ja näistä erityisesti pelottomuutta vaaran edessä, sillä hyvä kristitty sotilas tietää, että kaikki tulee tapahtumaan Jumalan tahdon mukaisesti.⁴⁸ Nordbergia tulkiten hyvä sotilas omaa siis varsin fatalistisen näkökulman elämäänsä. Tämä näkemys on ristiriidassa Sarkamon tulkinnan kanssa, joka ei näe fatalistista maailmankuvaa selittävänä tekijänä, silloin kun pohdimme sotilaiden käyttäytymistä taisteluissa.⁴⁹ Mahdollista on, että

⁴⁵ Biblia, 1703. ps.18:33-36

⁴⁶ Raamattu.fi, ps.18:33-36..

⁴⁷ Nordberg, 1723, 31.

⁴⁸ Nordberg 1723, 28.

⁴⁹ Sarkamo, 2011, 166.

fatalistinen mentaliteetti on ainoastaan papiston näkemys sotilaan olemuksesta, mutta on vaikea kuvitella, että pappien esittämällä saarnoilla ei olisi minkäänlaista vaikutusta sotilaiden maailmankuvan muodostumisessa. Varsinkin kun otamme huomioon karoliiniarmeijan jyrkän uskonnollisen kurin ja sotilaselämän täyttävän uskonnollisuuden. Erityisesti upseerien tuli rukoilla ahkerasti itsensä ja miestensä puolesta. Vanhurskaus oli siis keskeinen osa soturiutta ja oli jopa elintärkeää armeijan voiton kannalta. Synnin tekeminen nimittäin saisi Jumalan vihan ja kollektiivisen rangaistuksen lankeamaan armeijan päälle.⁵⁰

Daavidia itseään kuvataan muun muassa jumalalliseksi, järkeväksi ja onnekkaaksi sotilaaksi.⁵¹ Hänen esimerkillisyytensä ei tee hänestä ainoastaan hyvän kristityn sotilaan esikuvaa, vaan myös laajemmassa kuvassa hyvän aatellisen esikuvan. Daavid oli myös järkevän sotilaan lisäksi taitava soittaja, jossa voimme nähdä jälleen yhteyden aatellisihanteseen tasapainoisesta ihmisestä. Kuten Rehnskiöld, niin myös Daavid oli ruumiiltaan ja sielultaan tasapainoinen. Daavid edustaa varhaismodernin maailman aatellisihannetta voimakkaana soturina ja taitavana harpun soittajana.

Vaikka Daavidin voidaan nähdä edustavan yleisesti aatelissäädyn ihannetta, niin on silti tärkeää, että ymmärrämme aatelin olleen heterogeeninen joukko. Karkeasti voimme sanoa, että aateli jakautui alempaan aateliin ja ylhäisaatelin. Vähemmistössä oleva ylhäisaateli muodostui kaikkein vanhimmista aatelissuvuista, jotka pyrkivät pitämään hallussaan kaikki valtakunnat korkeimmat virat. Sen sijaan alempi aateli koostui nuoremmista suvuista, jotka usein pyrkivät nostamaan itseään ylhäisaatelin virkoihin. Tärkeänä sosiaalisen nousun kanavana pidettiin juuri sotilasuraa.⁵² Rehnskiöld toimii tästä erinomaisena esimerkkinä. Toisen sukupolven aatelispoika, joka pitkän sotilasuran jälkeen päätyy valtakunnan korkeimpiin virkoihin, aina valtaneuvostoon asti. Mahdollisesti tämä seikka on osaltaan vaikuttanut ruumissaarnan sanomaan aateluuden ja soturiuden yhteydestä.

3.3 Säröt kunniasa

Kunnialla oli merkittävä rooli varhaismodernin yhteiskunnan maailmankuvassa. Yksilön säädystä riippumatta kunnia oli erittäin merkittävä vaikuttaja yksilön kykyyn toimia yhteisössä.⁵³ Jos yksilö menetti kunniansa, niin hänen toimintansa yhteisössä tuli erittäin vaikeaksi. Sotilailla ja satureilla voidaan nähdä olleen oma kunnian lajinsa, soturikunnia. Ville

⁵⁰ Sarkamo, 2011, 144, 145, 146.

⁵¹ Nordberg, 1723, 31.

⁵² Sarkamo, 2011, 103.

⁵³ Eilola, 2003, 266.

Sarkamo määrittelee soturikunnian “ajattelumalliksi, jossa soturi ymmärtää ja hyväksyy sodankäynnin keskeiseksi päämääräksi ja elämänsä merkityksen antajaksi”.⁵⁴ Aateliset upseerit, niin kuin Rehnskiöld, nähtiin erityisen kunniantuntoisina ja koleerisina. “Koleerikolle luonteenomaista olivat jalous, korskeus, kopeus ja urheus. Pää tavoitteena hänelle oli kunnia.”⁵⁵

Rehnskiöldin personaliassa huomio kiinnittyi erityisesti hänen kunniansa säröihin. Näitä ovat tapahtumat, jotka ovat jollain tavoin ristiriidassa Rehnskiöldin soturikunnian kanssa. Upseerin kunniaa vaarantavia tapahtumia ja tekoja tuli ehdottomasti selittää ja esittää niin, ettei upseeri menettänyt kunniaansa. Tarkastelemme seuraavaksi kahta tärkeintä tällaista tapahtumaa.

Fraustadin taistelun (1706) päätyttyä ruotsalaiset huomasivat, että osa saksilaisista vangeista olikin Venäjän armeijan sotilaita. Nämä olivat kääntäneet takkinsa nurinpäin niin, että he näyttivät saksilaisilta sotilailta. Ruotsalaiset tulkitsivat tämän törkeäksi loukkaukseksi ja niinpä Rehnskiöld komensi 500 venäläistä teloitettavaksi. Tapaus peiteltiin ruotsalaisessa sotapropagandassa ja myöhemmin Rehnskiöld itse väitti Tsaari Pietarille, ettei hänellä ollut tapauksen kanssa mitään tekemistä.⁵⁶ Teloituksia on vuosien mittaan käsitelty hyvinkin paljon, eikä tapahtumien kulku ole lainkaan selkeä.⁵⁷

Teloitusten tapahtumien todenmukaisuus ei kuitenkaan ole merkittävä seikka tämän tutkimuksen kannalta. Merkittävää on se, että teloituksista liikkui huhuja jo hyvin pian taistelun jälkeen. Esimerkiksi Saksin Vaaliruhtinas August II kirjoittaa kuulleensa huhuja siitä, että ruotsalaiset teloittivat kaikki venäläiset sotavangit.⁵⁸ Huhujen merkitys yksilön kunnian kannalta oli erittäin merkittävää, sillä yksilöiden maine perustui vahvasti ihmisten puheisiin. Huhuja ja luotettavia uutisia oli vaikea erottaa toisistaan, ja usein huhut käsiteltiin todelliseksi tiedoksi.⁵⁹

Rehnskiöldin suora osallistuminen teloituksiin on myös jossain määrin merkityksetöntä, sillä suuren Pohjan sodan aikainen upseeri ruumiillistui hyvin vahvasti komentamiinsa joukkoihin. Taistelutapahtumia saatettiin esimerkiksi kuvailla siten, että komentava upseeri olisi yksin hyökännyt vihollista vastaan. Tämä luonnollisesti vertautuu myös epäkunniallisiin tapahtumiin. Sotajoukon kunniantomat teot olivat suoraan

⁵⁴ Sarkamo, 2011, 13.

⁵⁵ Sarkamo, 2011, 122.

⁵⁶ Sjöström, 2008, 240.

⁵⁷ Konow, 2001, 88.

⁵⁸ Sjöström, 2008, 288.

⁵⁹ Eilola, 2003, 266, 267.

heijastettavissa komentavan upseerin persoonaan⁶⁰. Näin ollen on oletettavaa, että saarnassa käsitellään huhuja tai Fraustadin taistelua jollain tavalla.

Ruumissaarna personalia osassa saamme kuulla kuvauksen Fraustadin taistelusta. Nordbergin mukaan kukaan antautuneista sotilaista ei menettänyt henkeään.⁶¹ Tämä teloitusten selvä ja suoranainen kieltäminen on mielenkiintoinen osa tekstiä ja osoittaaakin osaltaan, että huhuja tapahtumasta saattoi vielä liikkua Rehnskiöldin kuollessa. Teksti pyrkii näin hyvinkin oletettavasti kiillottamaan Rehnskiöldin julkisuuskuvaa. Tapahtumasta keskustellaan epäsuorasti myös muissa saarnan kohdissa. Saarnan applikaatio osassa mainitaan suoraan, että Rehnskiöld ei ollut verenhimoinen.⁶² Rehnskiöld halutaan jälleen esittää tasapainoisena ja ihanteellisena aatelisena. Tähän rakennettuun kuvaan eivät sovi huhut verenhimoisista teloituksista, vaan ne kielletään tekstissä täysin.

Toinen merkittävä käsiteltävä tapaus on Pultavan taistelu 1709, jossa Rehnskiöldin johtama armeija kärsi merkittävän tappion Venäjän armeijalle. Kaiken lisäksi Rehnskiöld jäi useiksi vuosiksi sotavangiksi. Tappio oli tietysti suuri häpeä Rehnskiöldille ja hän pyrki myös vierittämään vastuuta pois itseltään.⁶³ Myös Nordberg pyrkii kääntämään taistelun ja sotavankeuden Rehnskiöldin henkilökohtaiseksi voitoksi. Selvästi sotilaskunniaa tahraava vankeus selitetään näin soturikunniaa myötäileväksi käytökseksi. Taistelun lopputuloksen selityksessä korostetaan erityisesti Jumalan tahtoa ja Rehnskiöldin toimintaa taistelussa. Toisin sanoen saarna antaa ymmärtää, että Rehnskiöld teki kaikkensa, mutta että tappio oli väistämätön.⁶⁴

Myös sotavankeuden vaikeudesta kerrotaan ja korostetaan, että Rehnskiöld osoitti “verratonta sisukkuutta”, (*oförligneligit tålmod*). Nordbergin mukaan hän näin ollen säilytti koko Ruotsin valtakunnan maineen.⁶⁵ Tämän tapainen tappion kääntäminen voitoksi on yleinen ilmiö, jota esiintyy myös muiden upseerien kertomuksissa.⁶⁶

Nordberg ei ainoastaan korosta Rehnskiöldin kunniakasta elämää, vaan myös tämän kuolemaa joka tapahtui “kristityn sotilaan” tavoin. Nordberg korostaa Rehnskiöldin rauhallisuutta ja selkeyttä kuoleman hetkellä. Nordbergille tämä edustaa kristityn sotilaan keskeisintä olemusta. Kuolemankin hetkellä Rehnskiöld on rauhallinen ja luottaa täydellisesti

⁶⁰ Sarkamo, 2011, 57.

⁶¹ Nordberg, 1723, 53.

⁶² Nordberg, 1723, 34.

⁶³ Konow, 2001, 135.

⁶⁴ Nordberg, 1723, 55, 56.

⁶⁵ Nordberg, 1723, 56.

⁶⁶ Sarkamo, 2011, 58.

Jumalan johdatukseen.⁶⁷ Ruumissaarnan eräänä pääteemana on siis Rehnskiöldin kunnian nostattaminen ja säilyttäminen. Tämä on tietysti oletettavaa, sillä kuten aiemmin on mainittu, ei vainajaa sopinut esittää huonossa valossa. Kuitenkin oletettavasti taustalla on myös vaikuttamisen tavoitteet, sillä tuskin saarnan rakentama ihannekuva hyvästä aatellisesta olisi vakuuttava, jos sen esimerkkinä toimisi kunniaton sotavanki.

⁶⁷ Nordberg, 1723, 35, 36.

4. Päätäntö

1700-luvun alku oli mullistavaa aikaa Ruotsin valtakunnan historiassa. Pitkän uuvuttavan sodan täyttämät vuodet päättyivät lopulta tappiolliseen rauhaan ja säätyjen vallan aikaan. Itsevaltainen hallitusmuoto syrjäytettiin ja kuninkaan valtaa rajoitettiin. Tähän myllerrysten täyttämään aikaan sijoittuu myös Carl Gustav Rehnskiöldin kuolema ja ruumissaarna, jonka avulla voimme kurkistaa tuona aikana vaikuttaneisiin menttaliteetteihin..

Rehnskiöldin ruumissaarnan mentaliteettien arvioinnin kautta paljastui Rehnskiöldistä varsin kiinnostava kuva. Kuten saattoi olla olettavissa, Rehnskiöld kuvataan ruumissaarnassaan hyvin positiivisesti. Hän on urhea, miehuullinen, isänmaallinen ja oppinut. Hänet nostetaan Daavidin veroiseksi sankariksi, joka toimii kuuntelijoille kristillisyyden esikuvana. Samalla hänen epäonnistumisensa käännetään voitoiksi. Sotavankeus olikin pelkuruuden sijasta sisukkuuden ja uskollisuuden osoitus.

Mielenkiintoisinta oli kuitenkin se miksi Rehnskiöld oli kuvattu tällä tavalla. Toki taustalla on useita syitä, kuten kielto esittää vainajia epäedullisesti. Kuitenkin tekstissä on myös nähtävissä yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoite, joka kohdistuu aatelistoon ja ihmisiin jotka pyrkivät aatelissäätöön. Saarnan yhtenä keskeisenä teemana toimii hyvän aatelisten ihanne. Nordberg kuvailee, millainen tämä aatelinen on ja millainen hän ei ole. Esiin nostetaan myös Daavid, joka toimii tämän ihanteen raamatullisena vertauskuvana. Lopulta Rehnskiöld rinnastetaan Daavidiin ja näin Rehnskiöldistä itsestään tulee konkreettinen esimerkki Ruotsin aatelistolle siitä, mihin heidän pitäisi Nordbergin mukaan pyrkiä. Muita saarnassa esiintyviä teemoja ovat kunnia ja sen säilyttäminen, soturius ja kristillisyyden merkitys soturiudessa.

Kyseessä ei kuitenkaan ole ainoastaan Nordbergin oma pyrkimys, vaan taustalla oli myös samalla tavoite yhteiskuntajärjestyksen ja säätykurin ylläpitämisestä. Näin ollen hyvä kristitty tarkoitti myös hyvää säätynsä edustajaa. Saarnat eivät siis ole vain hengellistä kirjallisuutta tai teologisia tekstejä, vaan niillä on merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä. Saarnan taustalla vaikuttaa siis kokonaisvaltaisempi papiston roolia määrittävä käsitys maailmasta ja papiston tehtävästä yhteiskunnassa. Hyvä esimerkki tästä on se seikka, että saarnassa ei mainita sanallakaan aikaisemmin mainitusta hallitusmuodon vaihdoksesta. Saarnan perusteella voisi kuvitella, että mikään ei ole muuttunut. Juuri tämä kuvaa kirkon roolia jatkuvuuden ja traditionaalisuuden korostajana.

Aiheen tutkimusta voitaisiin jatkaa tutkimalla muita 1700-luvun alun ruumissaarnoja. Erityisesti huomio tulisi kiinnittää muihin upseereihin ja verrata näiden ruumissaarnoja

keskenään. Ovatko nämä tekstit ristiriidassa toistensa kanssa, vai yhdistääkö niitä Rehnskiöldin ruumissaarnassa esiintyvä hyvän kristityn aatelissoturin kuvaus.

Lähteet

Alkuperäislähde

Nordberg, J. A. (1723). Hwad en christelig soldat är, när Gud honom utrustar, styrcker och hielper: I anledning af konung Davids ord psalm. 18. v. 33-36. förestäldt, närwarande hans kongl. majestet wår allernådigste konung, och en öfrig hög. förnäm och anseenlig församling, uti S. Nicolai eller Stockholms stads stora kyrko, år 1722 den 15 martii, då hans hög-grefl. excell:ce kongl. maj:ts och Swerjes rikets högtbetrodde man, råd och fält marschalk ... nu i herranom salige Carl Gustaf Rehnschöld der sammanstädes begrofs. Sisältyy niteeseen Braun, Laurentius, Petrus Malmberg, Jöran Andersson Nordberg, Johannes Vultejus, Johan Gabriel Gråå, ja Johan Hermansson. Yhteissidos 9FB03348: Sammanbunden / Samlingsband 9FB03348 = Bound Volume 9FB03348. [Kustannuspaikka tuntematon], 1695

Tutkimuskirjallisuus

Biblia (1703), Thet är All then Heliga Skrift På Swensko; Efter Konung CARL then Tolftes Befalning Medh förriga Editioner jämförd; Summarier/ och Marginalier å nyo öfwersedde; Concordantier/ och Anmärckningar förökade; Nya Register/ och Biblisk Tideräkning inrättade; medh mera/ som Företalet närmare vthwisar. [Karl XII:s bibel]. Haettu <https://litteraturbanken.se/f%C3%B6rfattare/Anonym/titlar/Biblia/sida//etext>.

Brilioth, Y. (1945). Predikans Historia. Lund: Gleerup.

Eilola, J. (2003). Rajapinnoilla: Sallitun ja kielletyn määrittelemisen 1600-luvun jälkipuoliskon noituus- ja taikuustapauksissa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lagerstram & Parland-von Essen (2010). Teoksessa Hanska, J. & Vainio-Korhonen, K.(toim.) (2010). Huoneentaulun maailma: Kasvatus ja koulutus Suomessa keskiajalta 1860-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jonasson, G. Carl Gustaf Rehnschiöld-Svenskt biografisk Lexion. Haettu 11. 11, 2020, hakusana ”Carl Gustaf Rehnchiöld”, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=7579>

Karonen, P. (2008). Pohjoinen suurvalta: Ruotsi ja Suomi 1521-1809 (3. uud. p.). Helsinki: WSOY.

Konow, J. V. (2001). *Karolinen Rehnskiöld, fältmarskalk*. Karlskrona: J. von Konow

Kurvinen, O. (1940). *Iäisyyden rajalla: Hatauspuheen historia ja ohjeita sen pitämiseen*. Otava.

NORDISK FAMILJEBOK 4. (1905). Hakusana ”Censur” Haettu osoitteesta <http://runeberg.org/nfbd/>

Raamattu 1992 – RAAMATTU.FI. Raamattu.fi. Haettu 2.4, 2021, <https://raamattu.fi/kaannokset/KR92>

Rimpiläinen, O. (1973). *Suomalainen hautauspuhe puhdasoppisuuden aikana*. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

Sarkamo, V. (2011). *Karoliinien soturiarvot: Kunnian hallitsema maailmankuva Ruotsin valtakunnassa 1700-luvun alussa*. Jyväskylän yliopisto.

Sjöström, O. (2008). *Fraustadt 1706: Ett fält färgat rött*. Lund: Historiska media.

Stenberg, G. (1998). *Döden dikterar: En studie av likpredikningar och gravtal från 1600- och 1700-talen*. Stockholm: Atlantis.

Tammela, J. (2021) Artikkeliksi osana julkaisematonta käsikirjoitusta.

Von Post, I. Jöran A Nordberg-Svenskt biografisk Lexion, Haettu 11.11, 2020, Hakusana ”Jöran A Nordberg”, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=8188>